

Destructieve impuls versus hoopvolle catharsis

Een pleidooi voor de wilde vrouw in ons

TEKST EN FOTO: WIETSKESCHOOHHOVEN EN UNSPLASH

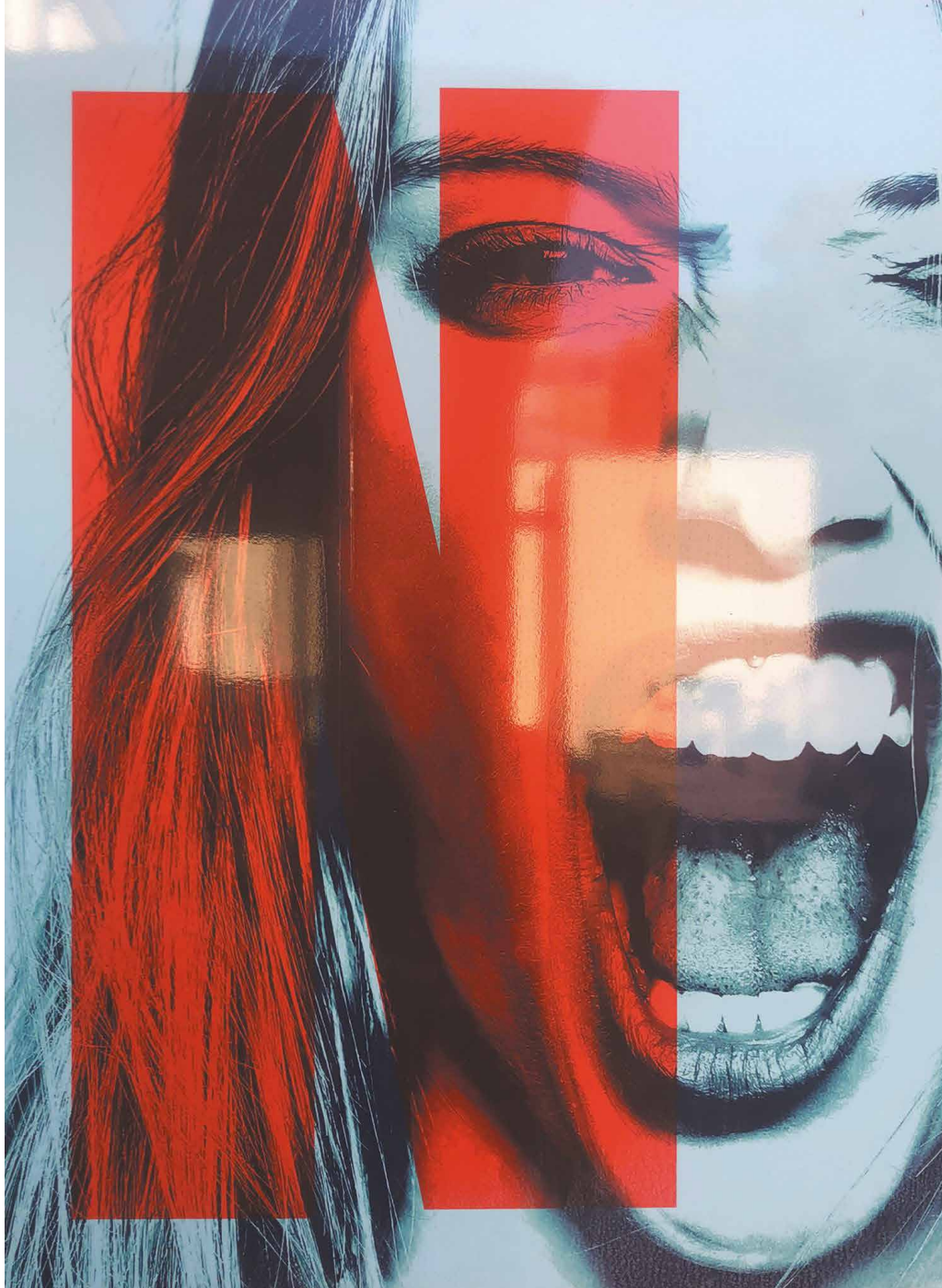
Hoe onderhoud je contact met de wilde natuur in jezelf? Wietske Jansen Schoonhoven moedigt vrouwen aan hun levensenergie te blijven voeden, aan de hand van een paar sprekende voorbeelden uit de kunst.

Ever is Over All - Video-installatie, Pipilotti Rist

1997, Biënnale Venetië. Twee enorme videoschermen verbeelden een parallelle werkelijkheid. Links schrijdt een vrouw in een turquoise jurk zelfbewust langs een rij geparkeerde auto's in een stedelijke omgeving. Haar rode schoenen zijn een subtiele verwijzing naar Dorothy uit de Wizard of Oz. In haar handen een langstelige bloem, die afkomstig lijkt uit het veld met tropische bloemen op het videoscherm rechts. Haar bewegingen zijn beheerst, vertraagd, de muziek is dromerig, blij. Plots wordt de kalme trance ruw doorbroken; onverwacht gewelddadig slingert ze haar bloem tegen het raam van een geparkeerde auto. De ruit versplintert met een dramatische klap. BEEEEENG! Tussen ratio en droom wordt de bloem een fallisch wapen dat sterk genoeg is om glas te breken. Opgewekt vervolgt ze haar weg, terwijl een vrouwelijke politieagente – vertolkt door de moeder van Pipilotti – glimlachend salueert.

Dierlijke impuls

Rist vertelt dat het werk voortkomt uit de instinctieve, dierlijke gedachte die bij haar opkwam toen een uitgever haar voorstel weigerde om een oudere vrouw op de cover van een kunsttijdschrift af te beelden: 'I want to smash his car.' Er zit een wereld tussen verbeelding en uitvoering. Maar het toelaten van destructieve verbeelding kan krachten vrijmaken die anders ondergronds gaan – denk aan (aan)klagen, afhaken, oordelen, verwijten – en catharsis: emotionele zuivering – brengen, zoals

Muurcollage, hotel Mercure, Fontainebleau

Ik heb het nog nooit gedaan, dus ik denk dat ik het wel kan.

Pippi Langkous

te zien in deze installatie. In de video blijft het anarchistische gebaar lichtvoetig, vreugdevol en verbonden met een groter geheel. Met haar werk wil Rist een statement maken tegen de onderdrukking van vrouwen, de natuur en de gevestigde orde. Met een knipoog.

Pipilotti Rist
Ever is over all

Hold up – Videoclip Beyonce

Twintig jaar later. In een van haar meest iconische videoclips *Hold up* uit het album *Lemonade* loopt Beyonce in een lange, mosterdgele jurk met hoge hakken en een grote glimlach over straat. Vergis je niet. Ze is razend. Op haar rapperman Jay Z. Overspel, wraak en vergiffenis zijn de onderliggende thema's. Als in een horrorfilm zien we haar wens zich te bevrijden uit onderdrukking, twijfel aan zichzelf en frustratie over hoe ze wordt behandeld.

I tried to change
Closed my mouth more
Tried to be soft, prettier
Less awake...

rapt ze. Wanneer ze de deuren van haar gevangenis opengooit, en zich laat reinigen als in een doop, ontpopt ze zich als een krachtige wilde die als in extase

macht met macht vergeldt. De bloem is een honkbalknuppel geworden – merk *Hot Sauce*. Ze slaat autoramen in terwijl ze zingt dat ze 'jealous or crazy, jealous and crazy' is. De vrouwen en kinderen om haar heen ondersteunen haar met hun aanmoediging. Als Beyoncé haar emotionele reis heeft doorleefd, volgt catharsis, en is er aan het eind van het album ruimte voor verzoening. De gelijkenis met het werk van Pipilotti Rist is onmiskenbaar.

Krachtige symbolen

Pipilotti's *Ever is over All* won een grote kunstprijz in Venetië en bevindt zich nu onder meer in de permanente collectie van het MoMa in New York. Beyoncé's clip *Hold up* is meer dan 200 miljoen keer bekeken. Ze zijn symbool geworden voor de gekleinereerde vrouw die terugvecht, zonder haar vrouwelijkheid te verliezen.

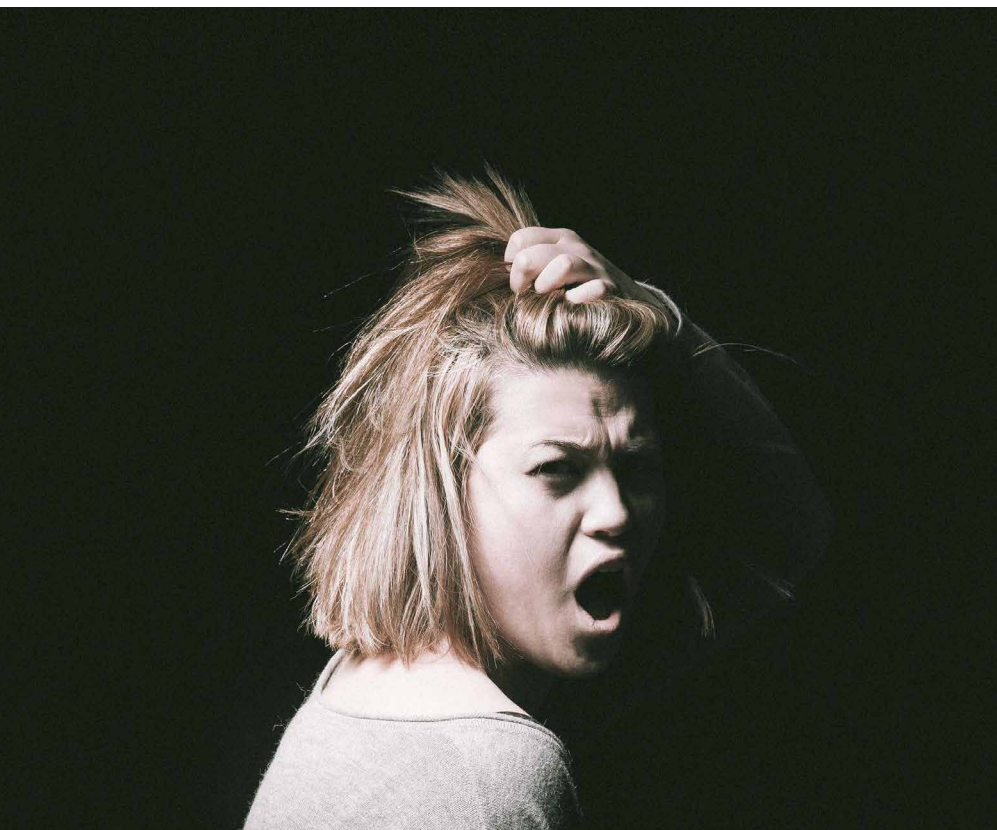
Lemonade is het tweede visuele conceptalbum van **Beyoncé Knowles** (Amerika, 1981) waarin ze haar emotionele reis vertelt na de ontrouw van haar man. In 2019 uitgeroepen tot het beste album van het decennium door onder meer Associated Press.

Maenaden

Een bekende Israëliëse kunsthistorica geeft beide werken een archetypische duiding door ze te verbinden aan de rituelen van de Maenaden, de vrouwelijke kompanen van Dionysus, de Griekse god van de wijn en de extase. Tijdens de Dionysische rituelen droegen ze dierlijke huiden, aten rauw vlees en dansten extatisch totdat ze in een staat van euforie terecht kwamen; totale ontspanning nadat ze de wilde kant in zichzelf gevierd hadden. Op Griekse vazen vinden we hen vaak terug met een grote bloem zoals in de video-installatie van Rist. Het gedrag van deze antieke en moderne Maenaden zet ouderwets gangbare stereotype beelden van de vrouw op zijn kop, en nodigt uit, om in de termen van Clarissa Pinkola Estes te spreken, de ontembare vrouw – zij die de instinctieve natuur representeert – in het zelf te bevrijden. Pinkola Estes vergelijkt vrouwen met wolven: robuust, vol levenskracht, leven schenkend, zich bewust van hun territorium, inventief, loyaal en zwervend. 'Als een vrouw gescheiden raakt van haar wilde natuur, dan wordt haar persoonlijkheid zwak, schimmig en spookachtig (...) hoogste tijd dat de wilde vrouw tevoorschijn komt.'

Levensenergie

Hoe blijf je dit spookachtige schrikbeeld nou voor? Hoe onderhoud je de wilde, instinctieve natuur in jezelf, zodat je

levensenergie gevoed blijft en je in contact met je zelf en met de ander je grenzen kunt aangeven? Belangrijke voorwaarden om je invloed te vergroten. Drie eeuwen heksenvervolging (1450-1750) hebben vrouwen bepaald niet geholpen om hun instinctieve krachten in te sluiten en om elkaar te ondersteunen in het uitoefenen van macht en invloed. Vrouwencirkels waren verdachte indicaties van hekserij en eenmaal veroordeeld tot heks werd je door marteling gedwongen om andere vrouwen aan te wijzen. Tijd voor eerherstel. Van de heksen van ooit. Van de zelfstandige vrouw die zich verbonden weet met andere vrouwen en die weet te bewegen tussen de lichte en de donkere kanten in zichzelf. Ze is de engel en het beest, de heilige en de hoer, kwetsbaar en krachtig, wild en sensueel, heel in alle kleuren van de regenboog.

Een paar suggesties om je levensenergie te onderhouden

- Kijk! – zoek beelden die je inspireren en geef deze plek.
- Dans! – leef je uit in een dansvorm die aansluit bij je instinctieve kant.
- Schreeuw! – vraag vriendinnen om met volle maan en sterke wind met jou naar de zee te gaan om haar toe te schreeuwen waar je op stuk loopt.
- Ontwikkel! – laat je begeleiden om de wilde natuur in jezelf naar boven te halen.
- Verbind! – zoek sisters die bereid zijn om je aan te moedigen en met je te oefenen. 🌀

Beyoncé
Hold up

